

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

7.1 Γενικά

Ο τριτογενής τομέας συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά Απασχόλησης (54.78%) και ΑΕΠ (58,21%) στο σύνολο της χώρας. Προβάδισμα στον τριτογενή, έναντι των άλλων τομέων παραγωγής, εμφανίζει και η Περιφέρεια Α.Μ-Θ το 1991, αλλά σε πολύ μικρότερα ποσοστά (39,71% και 41,97% αντίστοιχα), με τα οποία τοποθετείται στη 12η θέση (πριν από τη Δυτική Μακεδονία), μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας, ενώ σε αναλογία πληθυσμού 1991 έχει την 7η θέση. Αυτή η δυσαναλογία αποτελεί ένδειξη υπανάπτυξης ή έντονης εξάρτησης από άλλες περιοχές και δικαιολογείται εν μέρει από τον αγροτικό χαρακτήρα της περιφέρειας. Παράλληλα, δείχνει ότι η «επιχορηγούμενη βιομηχανική ανάπτυξη» λειτουργεί σαν ξένο σώμα ή σαν να φιλοξενείται στο χώρο της περιφέρειας, γιατί τα παραγόμενα εισοδήματα δεν μετακυλούν στον τριτογενή τομέα κατά το σύνηθες. Ο τριτογενής τομέας αναλύεται ως εξής:

- **Δημόσιες Υπηρεσίες**
- **Εκπαίδευση**
- **Εμπόριο**
- **Τουρισμός**
- **Πολιτιστική κίνηση**

7.2 Δημόσιες Υπηρεσίες

Οι Δημόσιες Υπηρεσίες που λειτουργούν στην Περιφέρεια Α.Μ-Θ είναι εκτελεστικά όργανα της κεντρικής εξουσίας σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, με αρμοδιότητες που καλύπτουν ένα μικρό μέρος των θεμάτων που αφορούν τον αντίστοιχο γεωγραφικό, οικονομικό-κοινωνικό χώρο. Γενικά, το κυρίαρχο και συγκεντρωτικό κράτος των Αθηνών παραμένει ακόμα σχεδόν ανέπαφο, παρά τη συνεχώς προβαλλόμενη πολιτική της αποκέντρωσης.

Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, που αφορά την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, θα περίμενε κανείς την ύπαρξη ή το λιγότερο την πρόθεση χωροθέτησης (μεταφορά ή επανίδρυση) Υπηρεσιών διαπεριφερειακής εμβέλειας ή εθνικής σημασίας σε όλες τις περιφέρειες, ώστε να αποκτήσουν κάποιον υπερτοπικό ρόλο, που θα ενίσχυε την ανταγωνιστικότητά τους, πρώτα σε εθνικό επίπεδο και μετά στον ευρύτερο βαλκανικό ή ευρωπαϊκό χώρο.

Πίνακας 7.1 : Περιφερειακές Υπηρεσίες

Κλάδος	Υπηρετούντες	Μεταφερόμενες θέσεις		
		Σύνολο	Μόνιμες	Προσωρινές
1	2	3	4	5
ΠΕ	232	325	296	29
ΤΕ	79	217	205	12
ΔΕ	553	753	580	173
ΥΕ	115	178	115	63
Σύνολο	979	1.473	1.196	277

Πηγή: Γ.Γ.Περιφέρεια

Παρατηρείται ότι οι υπηρετούντες υπάλληλοι (στήλη 2) είναι πολύ λιγότεροι από τις προβλεπόμενες θέσεις (στήλη 3) σε όλους τους κλάδους. Από αυτή τη διαφορά προκύπτουν 494 κενές θέσεις και σε ποσοστό 33,5% στο σύνολο των μεταφερόμενων θέσεων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτές οι θέσεις δεν έχουν καθοριστεί με βάση τις σημερινές, πολύ αυξημένες ανάγκες, λόγω συμμετοχής στην Ε.Ε ,θα πρέπει να υπάρχουν πολύ μεγαλύτερα κενά και ιδιαίτερα στους δύο πρώτους κλάδους, ΠΕ (πανεπιστημιακή εκπαίδευση) και ΤΕ (τεχνική εκπαίδευση). Αυτή η παρατήρηση ισχύει και για τα αντίστοιχα συγκριτικά μεγέθη του επόμενου πίνακα.

Πίνακας 7.2 : Νομαρχιακές Υπηρεσίες

Κλάδος	Οργανικές θέσεις		
	Καλυμμένες	Προβλεπόμενες	Κενές
ΠΕ	351	1.126	688
ΤΕ	106	474	345
ΔΕ	658	1.372	661
ΥΕ	228	719	495
Σύνολο	1.343	3.691	2.189

Πηγή: Νομαρχίες

7.3 Εκπαίδευση

7.3.1 Α' Βάθμια και Β' Βάθμια εκπαίδευση

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (Μ.Ε.Ρ.Μ) του μαθητικού δυναμικού κατά την περίοδο 1981-94 δείχνει ότι σε σύγκριση με το μέσο χώρας (-1,59%), η Περιφέρεια υστερεί (-2,09%), ενώ σε πιο μειονεκτική θέση βρίσκονται οι νομοί Εβρου (-2,91%), Καβάλας (-2,50%) και ακολουθεί ο νομός Ξάνθης (-1,81%). Γενικά, η μείωση του πληθυσμού νέων ηλικιών, η οποία δεν οφείλεται μόνον στο γενικότερο πρόβλημα της πτώσης της γεννητικότητας και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην ηλικιακή σύνθεση και στο συνολικό μέγεθος του πληθυσμού μακροπρόθεσμα, αφού αντιπροσωπεύει τις νέες γενιές μετά το 2000.

Πίνακας 7.3 : Εξέλιξη μαθητικού δυναμικού Δημοτικών Σχολείων (ηλικίες 6-11 ετών)

Περιοχή	Μαθητές 1980/81	Μαθητές 1990/91	% Πληθ. 1991	Μεταβολή 81-91 %	Μαθητές 1993/94	Μ.Ε.Ρ.Μ. 1981-94
ΧΩΡΑ	900.641	813.353	7,9	-9,69	731.500	-1,59
Α.Μ-Θ	55.356	45.875	8,0	-17,13	42.092	-2,09
Ν.Δράμας	8.938	7.733	8,0	-13,48	7.410	-1,43
Ν. Καβάλας	12.889	10.246	7,5	-20,50	9.273	-2,50
Ν. Ξάνθης	10.557	8.836	9,7	-15,30	8.326	-1,81
Ν.Ροδόπης	10.352	9.409	9,1	-9,11	8.492	-1,51
Ν. Εβρου	12.620	9.650	6,7	-23,53	8.591	-2,91

Πηγές: ΕΣΥΕ

Πίνακας 7.4 : Εξέλιξη σχολικού - μαθητικού δυναμικού Α.Μ.Θ.- Χώρας

ΠΑΙΔΕΙΑ	Α.Μ.Θ. (2000)	Ελλάδα (2000)
Αριθμός νηπιαγωγείων	707	8036
Μαθητές νηπιαγωγείων	16899	178954
Αριθμός δημοτικών σχολείων	547	6212
Αριθμός ιδιωτικών δημοτικών σχολείων	227	387
Μαθητές δημοτικών σχολείων	36665	641368
Μαθητές ιδιωτικών δημοτικών σχολείων	7268	46892
Αριθμός γυμνασίων	105	1925
Αριθμός ιδιωτικών γυμνασίων	2	108
Μαθητές γυμνασίων	19675	360248
Μαθητές ιδιωτικών γυμνασίων	707	18869
Αριθμός λυκείων	98	1933
Αριθμός ιδιωτικών λυκείων	6	180
Μαθητές λυκείων	19443	400241
Μαθητές ιδιωτικών λυκείων	340	23483
Μαθητές Β/θμιας εκπαίδευσης ανά 1000	69	72,1
Μαθητές δημοτικού ανά 1000 κατοίκους	65	60,8

Πηγή : Περιφέρεια, τμήμα Εκπαίδευσης

Συμπεράσματα - προσδιορισμός αναγκών

Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Α΄ και Β΄ εκπαίδευσης στο **νομό Ροδόπης**, οι κτιριακές υποδομές είναι σε κατάσταση ικανοποιητική, αν και απαιτούνται επιπλέον αίθουσες με τεχνολογικό εξοπλισμό. Το μαθητικό δυναμικό της ευρύτερης περιοχής, έχει σταθεροποιηθεί τα τελευταία χρόνια, σταματώντας την καθοδική πορεία που είχε μέχρι το 1997. Τέλος η σημερινή κατάσταση θεωρείται επαρκής ως προς την κάλυψη των υπαρχόντων αναγκών, σε εκπαιδευτικούς.

7.3.2 Γ΄Βάθμια εκπαίδευση

Το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού εξετάζεται για τις ηλικίες άνω των 10 ετών, με βάση την απογραφή 1991 και παρουσιάζεται συνοπτικά στους επόμενους πίνακες με αναφορά σε δύο βασικές κατηγορίες. Πρέπει να επισημανθεί η μεγάλη ενδοπεριφερειακή διαφορά στο μορφωτικό επίπεδο ανάμεσα στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. (12% αναλφάβητοι) και στους νομούς Ξάνθης και **Ροδόπης (16-20% αναλφάβητοι)**,

έναντι του νομού Καβάλας (7,28%, κοντά στο μέσο όρο της χώρας). Γενικά ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, η περιφέρεια Α.Μ.Θ. παρουσιάζει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο με υψηλό αριθμό αναλφάβητων ατόμων, καθώς και ατόμων που δεν αποφοίτησαν την κατώτερη εκπαίδευση.

Πίνακας 7.5 : Απόφοιτοι ανωτέρων-ανωτάτων σχολών και αναλφάβητοι Ν. Ροδόπης (% του πληθυσμού άνω των 10 ετών)

Περιοχή	Απόφοιτοι ανωτάτων και ανωτέρων σχολών	Αναλφάβητοι
Χώρα	8,69	6,83
Α.Μ.Θ.	5,68	12,11
Ν. Δράμας	5,78	8,43
Ν. Καβάλας	6,40	7,28
Ν. Ξάνθης	4,87	16,50
Ν. Ροδόπης	4,60	20,51
Ν. Έβρου	6,17	10,53

Αστικά κέντρα

Περιοχή	Απόφοιτοι ανωτάτων και ανωτέρων σχολών	Αναλφάβητοι
Δράμα	9,77	5,52
Καβάλα	10,48	4,01
Ξάνθη	9,68	9,77
Κομοτηνή	9,54	13,02
Αλεξανδρούπολη	11,14	5,93

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε., 1991

Παρατηρείται ότι σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης από το γυμνάσιο και πάνω, τα ποσοστά της περιφέρειας είναι χαμηλότερα των μέσων εθνικών. Αντίθετα, εμφανίζονται μεγαλύτερα ποσοστά σε αποφοίτους της στοιχειώδους εκπαίδευσης και σε αυτούς που δεν τελείωσαν δημοτικό σχολείο, όπως και στους αναλφάβητους. Ειδικά στην τελευταία κατηγορία, το ποσοστό στην περιφέρειας (12,1%) είναι περίπου διπλάσιο της χώρας (6,8%) και στο **νομό Ροδόπης φθάνει στο 20,5%**. Μεταξύ των νομών στην καλύτερη θέση βρίσκονται οι νομοί Καβάλας και Έβρου και στην πιο μειονεκτική οι νομοί Ροδόπης και Ξάνθης.

Σχετικά με το δυναμικό των νέων ανθρώπων που εγκαταλείπει την περιοχή μελέτης για σπουδές και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν επιστρέφει, παρουσιάζονται ενδεικτικά τα παρακάτω στοιχεία που χορηγήθηκαν από τις Δ/νσεις Β/βάθμιας Εκπαίδευσης των νομών της Θράκης.

Πίνακας 7.6 : Απόφοιτοι Λυκείων Θράκης εισαχθέντες σε ΑΕΙ & ΤΕΙ της χώρας

Σχολικό έτος	Εισαχθέντες σε ΑΕΙ			Εισαχθέντες σε ΤΕΙ		
	Ξάνθης	Ροδόπης	Εβρου	Ξάνθης	Ροδόπης	Εβρου
1991/92	107	107	217	79	80	246
1992/93	128	119	199	105	67	232
1993/94	113	135	220	124	70	237
1994/95	137	114	237	104	88	280
1995/96	144	91	225	126	94	270
1996/97	168	119	252	148	121	313
Σύνολο	797	685	1350	636	520	1578
	Εξ αυτών στο ΔΠΘ			Εξ αυτών στο ΤΕΙ Καβάλας		
Άτομα	86	103	182	112	70	84
(%)Συνόλου	10,8	15,0	13,5	16,3	13,5	5,3

Πηγή: Νομαρχιακές Δ/νσεις Β/βάθμιας Εκπαίδευσης

Σημειώνεται ότι, από τους αποφοίτους των Λυκείων που δηλώνουν συμμετοχή στις πανελλήνιες εξετάσεις για συνέχιση των σπουδών τους, αυτοί που επιτυγχάνουν το σκοπό τους αποτελούν ποσοστό 30% περίπου και καταγράφονται σε απόλυτα μεγέθη στον παραπάνω πίνακα.

Η βετία που καλύπτει ο πίνακας θεωρείται αντιπροσωπευτική για το σύνολο των ενεργεία φοιτητών και σπουδαστών που ανέρχονται σε 5.616 άτομα, από τους οποίους ποσοστό 82% μετακινείται εκτός της περιφέρειας. Με βάση την αναλογία πληθυσμού 60% και 40% μεταξύ Θράκης και νομών Καβάλας - Δράμας, υπολογίζεται ότι ο συνολικός αριθμός των νέων που βρίσκονται σε άλλες ελληνικές περιοχές, εκτός της περιφέρειας, λόγω σπουδών, ανέρχεται σε 7.700 άτομα. Οι μη επιτυχόντες στο σύνολο της βετίας 1991-96 ανέρχονται σε 31.000 περίπου.

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

α. Διάρθρωση και δυναμικότητα

Τα διαθέσιμα στοιχεία για τη δυναμικότητα σε φοιτητές και εργαζόμενους παρουσιάζονται στους επόμενους πίνακες. Σημειώνεται ότι η Πρυτανική Αρχή δεν απάντησε σε αίτημα χορήγησης νεώτερων στοιχείων και γενικότερης ενημέρωσης.

Πίνακας 7.7 : ΔΠΘ - Τμήματα και φοιτητές (Στοιχεία 1995-96)

Τμήματα	Ετος έναρξης	Φοιτητές 1995-96	Στέγαση 1998
ΔΠΘ στην Ξάνθη		1.644	
Πολιτικών μηχανικών	1974	950	Κτίρια ιδιόκτητα & μισθωμένα
Ηλεκτρολόγων μηχανικών	1975	664	
Μηχαν. Περιβάλλοντος	1995	30	Πανεπ/πολη
ΔΠΘ στην Κομοτηνή		4.313	
Νομική Σχολή	1974	2.885	Κτίριο Γυμνασίου
ΤΕΦΑΑ	1983	1.049	Πανεπ/πολη
Ιστορίας & Εθνολογίας	1991	279	Πανεπ/πολη
Ελληνικής Φιλολογίας	1995	100	Πανεπ/πολη
Κοινωνικής Διοίκησης	1996	-	Συστέγαση με Νομική
ΔΠΘ στην Αλεξ/λη		1.177	
Ιατρική Σχολή	1984	486	Νοσοκομείο
Δημοτ. Εκπαίδευσης	1986	377	Ιδιόκτητο Συστέγαση
Παιδαγωγικό- Νηπ/γών	1987	314	

Πίνακας 7.8 : ΔΠΘ - Εργαζόμενοι 1996-97

Εργαζόμενοι	Σύνολο	Ξάνθη	Κομοτηνή	Αλεξ/πολη
Διδάσκοντες	429	183	130	116
Ε.Δ.Π.	153	23	98	32
Διοικ. Τεχν. Υπηρ.	298	155	116	27
Σύνολο	880	361	344	175

Πηγή: Επετηρίδα ΔΠΘ 1996-97

Οι φοιτητές του ΔΠΘ αντιστοιχούν στο 10% περίπου των φοιτητών του Α. Π. Θεσσαλονίκης. Εκεί που φαίνεται να υπερέχει το ΔΠΘ είναι στην αναλογία φοιτητών ανά Διδάσκοντα και ΕΔΠ (ειδικό διδακτικό προσωπικό) που είναι πολύ μικρή (12,5), ενώ στο ΑΠΘ είναι διπλάσια (35). Πολλοί εργαζόμενοι έχουν μόνιμη κατοικία σε άλλες πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα).

β. Συνθήκες στέγασης

Οι συνθήκες στέγασης του ΔΠΘ δεν είναι ικανοποιητικές. Προβλήματα στέγασης υπάρχουν σε όλα τα Τμήματα και τις Υπηρεσίες, όπως και στο θέμα των φοιτητικών εστιών. Μακροπρόθεσμα προβλέπεται η οργάνωση Πανεπιστημιούπολεων και γι' αυτό το σκοπό έχουν εξασφαλιστεί εξωαστικές εκτάσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία του επόμενου πίνακα.

Πίνακας 7.9 : Πανεπιστημιούπολεις ΔΠΘ

Πανεπιστημιούπολη	Έκταση στρέμ
Ξάνθης	1.353
Κομοτηνής	3.000
Αλεξανδρούπολης	940
Σύνολο	5.293

Σε όλες τις Πανεπιστημιούπολεις προωθείται η κατασκευή μόνιμων εγκαταστάσεων, αλλά χωρίς πολεοδομικό σχέδιο. Η χωροθέτηση των κτιρίων είναι αποσπασματική και γίνεται πάνω σε πρόχειρο σκαρίφημα διαίρεσης της συνολικής έκτασης σε οικόπεδα. Ακολουθεί μια συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης κατά πόλη.

ΔΠΘ στην Κομοτηνή

- Η Πρυτανεία στεγάζεται σε διατηρητέο κτίριο, την παλιά "Τσανάκλειο Σχολή" και σε ξεχωριστό ιδιόκτητο κτίριο η Υπηρεσία Τεχνικών Έργων στο κέντρο της Κομοτηνής.
- Η Νομική Σχολή φιλοξενείται πάνω από 20 χρόνια σε κτίριο της Μέσης Εκπαίδευσης στο κέντρο της Κομοτηνής, μαζί με το νεώτερο Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης
- Το Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού στεγάζεται σε κτίρια παραχωρημένα από το Υπουργείο Γεωργίας και άλλους φορείς, καθώς και σε μισθωμένα κτίρια.
- Τα Τμήματα Ιστορία-Εθνολογίας και Ελληνικής Φιλολογίας στεγάζονται σε προκατασκευασμένα κτίρια στην Πανεπιστημιούπολη Κομοτηνής.
- Το 1986 άρχισε η κατασκευή των μόνιμων εγκαταστάσεων της Πανεπιστημιούπολης, που περιλαμβάνουν φοιτητική λέσχη-εστιατόριο (σίτιση 2400 φοιτητών), αμφιθέατρο

750 θέσεων και κατοικίες φοιτητών (700 άτομα). Επίσης, έχει αγοραστεί ένα συγκρότημα 24 μονοκατοικιών στον πρότυπο οικισμό της ΈΚΤΕΝΕΠΟΛ ΑΕ" και 155 φοιτητές στεγάζονται σε μισθωμένα ξενοδοχεία της πόλης και της ευρύτερης περιοχής (π.χ. Φανάρι).

Πίνακας 7.10 : Στέγαση φοιτητών ΔΠΘ 1998

Κλίνες	Ξάνθη	Κομοτηνή	Αλεξ/πολη	Σύνολο ΔΠΘ
Σε Φοιτητικές εστίες	300	700	0	1.000
Μισθωμένες	100	172	108	380
Υπό κατασκευή ή υπό μελέτη*	300	1.000*	600*	1.900

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία ΔΠΘ στην Κομοτηνή, Μάιος 1998 *υπό μελέτη

γ. Δραστηριότητες ΔΠΘ

1.Λειτουργία Κέντρου Επαγγελματικής Κατάρτισης, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Υπουργείου Εργασίας για την κατάρτιση ανέργων και λοιπών κοινωνικών ομάδων.

2.Λειτουργία Γραφείων Κοινοτικής Πληροφόρησης ("Εστιακό Σημείο Τεκμηρίωσης VALUE" INNOVATION) και Διαμεσολάβησης (ΕΠΕΤ ΙΙ) "ώστε το εκπαιδευτικό έργο να μπορεί να συντονίζεται με τις ανάγκες της παραγωγής" και προώθηση κοινοτικών προγραμμάτων (ερευνητικών και εκπαιδευτικών).

3."Γιατροί όλης της Θράκης" {επισκέψεις καθηγητών της Ιατρικής στα Νοσοκομεία της Θράκης.

4.Συνδρομή στις προσπάθειες της "Κοινότητας Νέων" (**Κομοτηνή**) και της "Γέφυρας" (Ξάνθη) και ενισχύσεις διαφόρων φορέων.

5.Διάφορα συνέδρια, επιστημονικές συναντήσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις, συνεργασίες κ.ά.

6. Λειτουργία Ανοικτού Πανεπιστήμιου σε συνεργασία με το **Δήμο Κομοτηνής**.

7.Διατήρηση παραδοσιακών κτιρίων με ιστορική και αρχιτεκτονική αξία σε Ξάνθη και **Κομοτηνή**.

8.Λειτουργία βιβλιοθηκών για τους κατοίκους της Περιφέρειας.

9.Κυκλοφορία έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού διαφόρων θεμάτων.

10.Συμμετοχή σε διάφορα ερευνητικά, επιστημονικά και αναπτυξιακά προγράμματα.

Σχολές Αστυφυλάκων

Η πρώτη Σχολή Αστυφυλάκων λειτουργησε στην Ξάνθη και συγκεντρώνει 540 σπουδαστές (3ετής εκπαίδευση). Οι άλλες δύο Σχολές, στην **Κομοτηνή** και το Διδυμότειχο λειτούργησαν για πρώτη φορά την περίοδο 1997-98 με 335 και 190 σπουδαστές 1^{ου} έτους αντίστοιχα. Οι εγκαταστάσεις των Σχολών χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους, σύμφωνα με τα στοιχεία του επόμενου πίνακα. Η συνολική απορρόφηση μέχρι τέλος Μαΐου 1998 ανήλθε σε 7.900 εκ. δρχ. (63% του προϋπολογισμού).

Πίνακας 7.11 : Χρηματοδοτήσεις έργων (εθνικοί πόροι)

α/α	Αριθ.έργου	Ονομασία έργου	Προϋπολ. εκ,δρχ.	Πιστώσεις '98 εκ.δρχ.
1	9531000	Σχολή Αστυφυλάκων Διδυμοτείχου	5.600	1.020
2	9531001	Σχολή Αστυφυλάκων Κομοτηνής	5.300	1.675
3	9531002	Σχολή Αστυφυλάκων Ξάνθης	1.550	190
		Σύνολο	12.450	2.885

Πηγή: ΥΠΕΘΟ Δ/νση Δημοσίων Επενδύσεων, 1998

7.3.3 Επίπεδο μόρφωσης

Στους πίνακες που ακολουθούν, αποτυπώνεται το επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού της Περιφέρειας για τις ηλικίες άνω των 10 ετών. Υπάρχουν συγκριτικά στοιχεία, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και σε ποσοστά. Καταγράφεται επίσης λεπτομερώς, το επίπεδο εκπαίδευσης σε έξι διαφορετικές ηλικιακές βαθμίδες.

Πίνακας 7.12 : Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά ομάδες ηλικιών και επίπεδο μόρφωσης

Φύλο και ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Μεταπτυχιακό	Πτυχιούχοι ΑΕΙ	Απόφοιτοι Ανωτέρων Σχολών	Φοιτούν σε ΑΕΙ, ΤΕΙ ή Ανωτέρα Σχολή	Απόφοιτοι Μέσης Εκπ/σης	Τελείωσαν Γυμνάσιο	Απόφοιτοι δημοτικού σχολείου	Δεν Τελείωσαν Δημοτικό	Αναλφάβητοι
Χώρα	9.039.479	36.873	564.079	185.002	251.750	1.866.494	973.618	3.583.297	960.720	617.646
Α.Μ.Θ.	501.662	755	20.170	7.560	9.204	70.183	42.979	218.700	71.363	60.748
Ν. Δράμας	85.056	103	3.485	1.325	1.506	12.372	8.236	37.387	13.473	7.169
Ν. Καβάλας	120.556	221	5.274	2.223	2.143	19.736	11.922	54.800	15.457	8.780
Ν. Ξάνθης	77.120	139	2.728	890	1.712	9.349	5.507	34.285	9.787	12.723
Ν. Ροδόπης	90.429	99	3.131	934	1.894	8.384	5.302	38.845	13.295	18.545
Ν. Έβρου	128.501	193	5.552	2.188	1.949	20.342	12.012	53.383	19.351	13.531

Πηγή : Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση 1991

Πίνακας 7.13 : Πληθυσμός 10 ετών και άνω κατά ομάδες ηλικιών και επίπεδο μόρφωσης, (Ποσοστά %)

Φύλο και ομάδες Ηλικιών	Σύνολο	Μεταπτυχιακό	Πτυχιούχοι ΑΕΙ	Απόφοιτοι Ανωτέρων Σχολών	Φοιτούν σε ΑΕΙ, ΤΕΙ ή Ανωτέρα Σχολή	Απόφοιτοι Μέσης Εκπ/σης	Τελείωσαν Γυμνάσιο	Απόφοιτοι δημοτικού σχολείου	Δεν Τελείωσαν Δημοτικό	Αναλφάβητοι
Χώρα	100,00	0,41	6,24	2,05	2,79	20,65	10,77	39,64	10,63	6,83
Α.Μ.Θ.	100,00	0,15	4,02	1,51	1,83	13,99	8,57	43,60	14,23	12,11
Ν. Δράμας	100,00	0,12	4,10	1,56	1,77	14,55	9,68	43,96	15,84	8,43
Ν. Καβάλας	100,00	0,18	4,37	1,84	1,78	16,37	9,89	45,46	12,82	7,28
Ν. Ξάνθης	100,00	0,18	3,54	1,15	2,22	12,12	7,14	44,46	12,69	16,5
Ν. Ροδόπης	100,00	0,11	3,46	1,03	2,09	9,27	5,86	42,96	14,70	20,51
Ν. Έβρου	100,00	0,15	4,32	1,70	1,52	15,83	9,35	41,54	15,06	10,53

Πηγή : Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση 1991

7.3.4 Κονδύλια για την εκπαίδευση

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του ΥΠΕΘΟ και συγκεκριμένα της διεύθυνσης Δημοσίων επενδύσεων, η εξέλιξη των κονδυλίων που δαπανήθηκαν για τον ευαίσθητο τομέα της εκπαίδευσης, καταγράφονται στον πίνακα που έπεται. Παρατίθενται, για λεπτομερή ανάγνωση και αναλυτική εξέλιξη των επενδύσεων στο σύνολο των νομών της Περιφέρειας, όπως και της χώρας.

Πίνακας 7.14 : Δαπανηθέντα χρήματα για Εκπαίδευση (σε εκατ. δρχ.)

ΝΟΜΟΙ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
ΔΡΑΜΑΣ	219	72	404	209	140	114	90
ΚΑΒΑΛΑΣ	1.193	1.501	716	503	43	150	341
ΞΑΝΘΗΣ	333	474	495	555	1.468	305	235
ΡΟΔΟΠΗΣ	696	560	298	539	1.258	676	401
ΕΒΡΟΥ	216	316	255	191	296	625	512
ΔΙΑΝ/ΚΑ	127	394	165	210	985	120	220
Α.Μ.Θ.	2.784	3.317	2.333	2.207	4.190	1.990	1.799
ΧΩΡΑ	32.724	44.360	55.190	74.579	103.396	107.617	93.558
Α.Μ-Θ/ ΧΩΡΑ	8,5%	7,5%	4,2%	3,0%	4,1%	1,8%	1,8%

7.4 Εμπόριο

Γενικά τα τελευταία χρόνια, καταγράφεται μια σειρά από εμπορικές δραστηριότητες, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως εμπορικές εκθέσεις και εκθετήρια, ελεύθερες ζώνες, βάσεις δεδομένων για προϊόντα, εξαγωγές κλπ.

α. Τα «Καταστήματα» του Εμπορίου

Ο αριθμός καταστημάτων **χονδρικού και λιανικού εμπορίου** και η μέση ετήσια απασχόληση κατά Νομό παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες, για το σύνολο χώρας και περιφέρειας και κατά νομό.

Πίνακας 7.15 : Αριθμός καταστημάτων - επιχειρήσεων χονδρικού εμπορίου

Νομοί	1978	1984	1988	1994
N. Δράμας	138	115	188	385
N. Καβάλας	321	246	317	733
N. Ξάνθης	120	97	165	253
N. Ροδόπης	154	99	148	293
N. Έβρου	191	198	245	445
Περιφέρεια Α.Μ.Θ.	924	755	1063	2109
Ποσοστό (%) N. Καβάλας	34,7	32,5	29,8	34,7

Πηγή : ΕΣΥΕ

Πίνακας 7.16 : Μέση ετήσια απασχόληση σε επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου

Νομοί	1978	1984	1988	1994
N. Δράμας	339	264	528	630
N. Καβάλας	1051	633	940	1936
N. Ξάνθης	291	209	366	356
N. Ροδόπης	385	199	370	1326
N. Έβρου	467	445	720	727
Περιφέρεια Α.Μ.Θ.	2533	1750	2924	4975
Ποσοστό (%) N. Καβάλας	41,4	36,1	32,1	38,9

Πηγή : ΕΣΥΕ

Πίνακας 7.17 : Αριθμός καταστημάτων λιανικού εμπορίου

Νομοί	1978	1984	1988	1994
N. Δράμας	1574	1856	1810	2411
N. Καβάλας	2442	2841	2823	3708
N. Ξάνθης	1081	1376	1459	2098
N. Ροδόπης	2003	2176	2441	2636
N. Έβρου	1291	1567	1447	1909
Περιφέρεια Α.Μ.Θ.	8584	10167	9943	13275
Ποσοστό (%) N. Καβάλας	28,4	27,9	28,4	27,9

Πηγή : ΕΣΥΕ

Πίνακας 7.18 : Μέση ετήσια απασχόληση σε καταστήματα λιανικού εμπορίου

Νομοί	1978	1984	1988	1994
Ν. Δράμας	2427	2656	3021	3869
Ν. Καβάλας	4067	4206	4636	4896
Ν. Ξάνθης	1589	1801	2310	2333
Ν. Ροδόπης	2003	2176	2441	2636
Ν. Έβρου	3562	3746	3807	4184
Περιφέρεια Α.Μ.Θ.	13648	14585	16215	17918
Ποσοστό (%) Ν. Καβάλας	29,8	28,8	28,6	27,3

Πηγή : ΕΣΥΕ

Πίνακας 7.19 : Συγκριτική κατανομή Λιανικού εμπορίου

Νομός	Πληθυσμός 1991 %	Λιανικό εμπόριο 1993 %	
		Απασχόληση	Καταστήματα
Δράμας	16,9	21,6	18,2
Καβάλας	23,8	27,3	27,9
Ξάνθης	16,0	13,0	15,8
Ροδόπης	18,1	14,7	14,4
Έβρου	25,2	23,4	23,7
Α.Μ-Θ	100,0	100,0	100,0

β. Η θέση του Εμπορίου

Πίνακας 7.20 : Νέες εταιρίες εμπορίου και κεφάλαια ίδρυσης

Νομός	1991		1992		1993		1994		1995	
	αριθ.	χιλ.δρχ	αριθ.	χιλ.δρχ	αριθ.	χιλ.δρχ	αριθ.	χιλ.δρχ	αριθ.	χιλ.δρχ
Δράμας	3	111.000	7	48.100	-	-	7	149.000	2	14.000
Ξάνθης	4	9.100	5	19.200	3	43.000	3	9.000	2	13.000
Ροδόπης	6	65.000	2	13.000	3	9.000	2	33.000	2	8.200
Έβρου	4	89.500	5	31.000	4	26.000	7	289.000	3	41.000
Συνολο	17	274.600	19	111.300	10	78.000	19	480.000	9	76.200

Πηγή: Δημοσιευμένα στοιχεία έρευνας ICAP

Η ανάλυση του παραπάνω πίνακα είναι ενδεικτική της μικρής κίνησης και του μικρού_μεγέθους των νέων επιχειρήσεων. Στην 5ετία 1991-95 προστέθηκαν 74 νέες επιχειρήσεις στους 4 συνοριακούς νομούς της περιφέρειας, οι περισσότερες στο νομό Εβρου (23) και με καλύτερη χρονιά το 1994.

γ. Εξαγωγές και Εισαγωγές

Τα διαθέσιμα στοιχεία για τις εξαγωγές και τις εισαγωγές προϊόντων παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα, για το σύνολο χώρας και για την περιφέρεια, με βάση την κίνηση των 6 Τελωνείων που λειτουργούν στο χώρο. Διευκρινίζεται ότι, από 1.1.1993, λόγω της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, καταργήθηκαν τα Τελωνεία μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Επομένως η κίνηση των ετών 1993 και 1995 αναφέρεται μόνον σε χώρες εκτός Ε.Ε.

Τελωνεία	1982	1987	1992	1993*	1995*
----------	------	------	------	-------	-------

Πίνακας 7.21 : Εξαγωγές σε εκ.δρχ.

ΧΩΡΑ	286.281	955.070	1.880.763	851.962	1.000.481
Α.Μ-Θ/ΧΩΡΑ	3,0%	6,9%	6,8%	3,5%	3.5%
Α.Μ-Θ	8.594	66.479	128.504	30.071	35.172
Δράμας	0	10.640	27.887	6.847	6.457
Καβάλας	6.796	36.997	63.678	14.622	16.517
Λαγούς Ν.Ξάνθης	114	8.840	0	0	78
Κομοτηνής	0	3.771	12.984	2.936	9.781
Αλεξανδρούπολης	1.684	4.469	10.111	5.003	1.777
Ορεστιάδας	0	1.762	13.844	663	562

Τελωνεία	1982	1987	1992	1993*	1995*
----------	------	------	------	-------	-------

Πίνακας 7.22 : Εισαγωγές σε εκ.δρχ.

ΧΩΡΑ	665.920	1.867.354	4.484.059	2.021.643	1.807.361
Α.Μ-Θ/ΧΩΡΑ	1,6%	2,2%	1,5%	0,9%	1,9%
Α.Μ-Θ	10.752	42.356	69.542	17.650	34.897
Δράμας	1.276	8.701	17.675	1.298	3.337
Καβάλας	6.570	17.897	35.475	11.289	22.640
Λαγούς Ν.Ξάνθης	1.862	9.107	0	0	0
Κομοτηνής	0	3.420	6.393	2.738	6.138
Αλεξανδρούπολης	1.044	3.231	9.999	2.325	2.782

* **Κίνηση μόνον με χώρες εκτός Ε.Ε.**

Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική **Επετηρίδα της Ελλάδος 1983 -1996**

Το μεγαλύτερο μέρος, ποσοστό 50% και άνω, της συνολικής αξίας εξαγωγών και εισαγωγών της περιφέρειας διακινείται μέσω του Τελωνείου στο Λιμάνι της Καβάλας. Ακολουθούν τα Τελωνεία Δράμας, Αλεξανδρούπολης (λιμάνι) και **Κομοτηνής**. Το Τελωνείο (λιμάνι) Λαγούς Ξάνθης δεν εμφανίζει κίνηση τα τελευταία χρόνια, ενώ το Τελωνείο της Ορεστιάδας δεν έχει κίνηση εισαγωγών. Ουσιαστικά, εξυπηρετεί τις εξαγωγές ζάχαρης, που παράγεται στο τοπικό εργοστάσιο της Βιομηχανίας Ζάχαρης, προς τις βαλκανικές χώρες.

Σημειώνεται ότι η κίνηση των 6 Τελωνείων δεν αντιπροσωπεύει το σύνολο των εξαγωγών και εισαγωγών από και προς την περιφέρεια, δεδομένου ότι χρησιμοποιούνται και άλλα Τελωνεία της χώρας, μέσω οδικών μεταφορών, για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων ο ελλιπής εξοπλισμός των λιμανιών, κατά τα έτη αναφοράς του πίνακα, όπως και η έλλειψη σύνδεσης με τη σιδηροδρομική γραμμή.

Βασική παρατήρηση αποτελεί το γεγονός ότι, σε επίπεδο περιφέρειας οι Εξαγωγές προς τις χώρες εντός ή εκτός της Ε.Ε υπερκαλύπτουν τις Εισαγωγές σε όλα τα έτη του παραπάνω πίνακα και με μεγάλη διαφορά. Είναι ιδιαίτερα αυξημένες κατά τα έτη 1987 και 1992, που περιλαμβάνουν και τις εξαγωγές προς τις χώρες της Ε.Ε, με ποσοστά περίπου 7% στο σύνολο χώρας, για τα αντίστοιχα έτη. Αυτή η υπεροχή των εξαγωγών έναντι των εισαγωγών δείχνει την ιδιαίτερη συμβολή της περιφέρειας στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και επιβεβαιώνεται από τα στατιστικά στοιχεία του επόμενου πίνακα, για το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Πίνακας 7.23 : Αφίξεις - Αποστολές ενδοκοινοτικού εμπορίου 1995

Περιοχή	Αφίξεις εκ.δρχ.	Αποστολές εκ.δρχ.	Απ/Αφ %
ΧΩΡΑ	4.101.007	1.540.410	37,5
Α.Μ-Θ/ΧΩΡΑ	2,0%	5,9%	295
Α.Μ-Θ	81.019	91.049	112,4
Ν. Δράμας	9.591	22.238	231,8
Ν. Καβάλας	27.475	38.989	142,0
Ν. Ξάνθης	16.109	14,162	88,0
Ν. Ροδόπης	3.478	6.869	197,5
Ν. Εβρου	24.366	8.791	36,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1996

7.5 Τουρισμός

7.5.1 Τουριστική πολιτική

Η Ελλάδα επέλεξε την «ανάπτυξη» του μαζικού τουρισμού με κύριο στόχο το γρήγορο και μεγάλο οικονομικό όφελος. Το ελληνικό πρότυπο του μαζικού (αντί του ποιοτικού) τουρισμού περιλαμβάνει και την ανεξέλεγκτη (και μη παραγωγική) παραθεριστική κατοικία και έχει ως κύριο στόχο την κατάληψη κάθε παραλιακής περιοχής, ανεξάρτητα από καταλληλότητα για χρήση κατοικίας ή χωρητικότητα σε λουόμενους. Επίσης, συνοδεύεται από σειρά πρόχειρα σχεδιασμένων τεχνικών έργων, όπως είναι οι παραθαλάσσιοι δρόμοι και τα πυκνά λιμανάκια, που χαρακτηρίζονται ως αλιευτικά καταφύγια, με τα οποία ενισχύεται η αυθαίρετη δόμηση και καταστρέφεται το φυσικό περιβάλλον. Τα αποτελέσματα αυτής της επιλογής είναι ήδη ορατά και καθόλου ευχάριστα, τόσο σε σχέση με τον κύριο (ποσοτικό) στόχο, όσο και από άποψη δυσμενών επιπτώσεων στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, καταλήγοντας στην κατασπατάληση των τουριστικών πόρων.

Η **Περιφέρεια Α.Μ-Θ** ακολούθησε το μαζικό πρότυπο της υπόλοιπης χώρας, χωρίς συγκροτημένο πρόγραμμα και κυρίως χωρίς φαντασία, το απαραίτητο συστατικό για νέες και αειφόρες επιλογές. Διαθέτει, ήδη, τουριστικά κορεσμένες περιοχές, όπως είναι ο νομός Καβάλας και πολλές κακοποιημένες τουριστικές περιοχές.

Η εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής συνοδεύτηκε από ισχυρά οικονομικά και πολεοδομικά κίνητρα (αυξημένοι συντελεστές δόμησης), τα οποία λειτούργησαν με τρόπο περίπου ενιαίο και ισοπεδωτικό σε όλη την ελληνική επικράτεια, καθώς αγνοήθηκαν οι ιδιαιτερότητες και η ποικιλότητα της ελληνικής φύσης και ιστορίας

κατά επιμέρους περιοχές, αλλά δε φαίνεται να απέδωσαν τα αναμενόμενα ποσοτικά αποτελέσματα σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας Α.Μ-Θ.

Πίνακας 7.24 :Τουριστικές επενδύσεις Ν.1262/82 , 1982-91

Περιοχή	Πλήθος	Υψος επενδύσεων		Επιχορ/ση χιλ.δρχ.	Κλίνες	Θέσεις εργασίας
		Χιλ.δρχ.	%			
ΧΩΡΑ	4.629	472.543.953		169.582.768	233.694	164,231
Α.Μ-Θ	160	11,783.935	100	4.576.291	9.115	1562
Α.Μ-Θ/ΧΩΡΑ	3,4%	2,5%		2,7%	3,9%	0,9%

Πίνακας 7.25 : Ενδοπεριφερειακή κατανομή

Ν.Δράμας	8	336.738	2,8	119.052	399	61
Ν.Καβάλας	97	7.201.190	61,1	2.135.143	4.796	931
Ν.Ξάνθης	6	1.174,490	10,0	976.182	743	124
Ν-Ροδόπης	12	645.120	5,5	247.755	736	117
Ν.Εβρου	37	2.426.397	20,6	1.098.159	2.441	329

Πηγή: ΥΠΕΘΟ - Δ/νη Εγκρισης και Ελέγχου Ιδιωτικών Επενδύσεων

7.5.2 Τουριστικά καταλύματα και πληρότητα

Τα τουριστικά καταλύματα που καταγράφονται σήμερα από τον ΕΟΤ περιλαμβάνουν ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια και οργανωμένες κατασκηνώσεις (Campings). Το σύνολο των καταλυμάτων της περιφέρειας αριθμεί 30.000 κλίνες περίπου, από τις οποίες το μέγιστο ποσοστό (77%) συγκεντρώνεται στις παραλίες του νομού Καβάλας και κυρίως της νήσου Θάσου. Δεύτερος έρχεται ο νομός Εβρου με ποσοστό 12% του συνολικού αριθμού κλινών.

Πίνακας 7.26 : Διάρθρωση τουριστικών καταλυμάτων και κατανομή κλινών 1997

Είδος Καταλύματος	Σύνολο κλινών		Κατανομή κλινών ανά νομό				
	αριθμός	%	Δράμας	Καβάλας	Ξάνθης	Ροδόπης	Εβρου
Ξενοδ. Α' τάξης	1.091	8,4	-	994	-	0	97
Ξενοδ. Β' τάξης	4.363	33,7	88	2.425	317	520	1.013
Ξενοδ. Γ' τάξης	5.317	41,0	144	3.659	296	322	896
Ξενοδ. Δ' & Ε' τάξης	2.190	16,9	181	1.256	97	67	589
Σύν. Ξενοδοχείων	12,961	100,0	413	8.334	710	909	2.595
Ενοικ.διαμ. /δωμάτια	9.460		-	9.460	-	-	-
Campings (άτομα)	7.020		-	5.106	411	540	963
Γενικό σύνολο	29.441		413	22,900	710	1.449	3.558

Πηγή: ΕΟΤ

Τα Campings είναι 18 συνολικά και κατανέμονται ως εξής:

Πίνακας 7.27 : Θέση και δυναμικότητα

Περιοχή - θέση	Πλήθος	Ατομα
Θάσος	7	2.826
Παραλίες Καβάλας	7	2.280
Μυρωδάτο Ν.Ξάνθης	1	411
Φανάρι Ν.Ροδόπης	1	540
Δήμου Αλεξ/πολης	1	648
Θερμά Σαμοθράκης	1	315
Σύνολο	18	7.020

Πηγή: Δ/νσεις Τουρισμού Καβάλας & Κομοτηνής

Σύμφωνα με τα συγκριτικά στοιχεία του επόμενου πίνακα, η αύξηση του ξενοδοχειακού δυναμικού της περιφέρειας στην 20ετία 1971-1990 ήταν λιγότερο εντυπωσιακή από ότι στις άλλες ελληνικές περιφέρειες.

Το 1971 η Περιφέρεια Α.Μ-Θ κατείχε τη 10η θέση μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας, ενώ το 1990, παρά την αύξηση των κλινών πάνω από 3 φορές, κατέβηκε στην 11η θέση και βρίσκεται πριν από την Ηπειρο και τη Δυτική Μακεδονία.

Πίνακας 7.28 : Αριθμός και ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακών κλινών 1971,1990

Περιφέρειες	Ξενοδοχειακές κλίνες		Κατανομή κλινών %		Μέσ.ετήσ.ρυθμ. μεταβ.71-90
	1971	1990	1971	1990	
Σύνολο χώρας	134.706	438.249	100,00	100,00	6,41
Α.Μ-Θ	3.432	11.515	2,55	2,63	6,58
Θεσσαλίας	6.163	17.779	4,58	4,06	5,73
Κεντρ. Μακεδονίας	13.095	32.919	9,72	7,51	4,97
Αττικής	42.663	72.181	31,67	16,47	2,81
Κρήτης	6.451	77.594	4,79	17,71	13,99
Νοτίου Αιγαίου	19.480	93.832	14,46	21,41	8,63

Πίνακας 7.29 : Κατανομή ποσοστών πληρότητας

Τουρίστες	1995	1996	1997
Ημεδαποί	27,84%	31,4%	34,2
Αλλοδαποί	6%	7,1%	8,4%

Το μεγαλύτερο ποσοστό σε διανυκτερεύσεις καλύπτεται από έλληνες τουρίστες. Οι αλλοδαποί τουρίστες προέρχονται κυρίως από Αγγλία, Γερμανία και Αυστρία, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξανόμενη κίνηση τουριστών από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

7.5.3 Εξέλιξη Τουριστικού δυναμικού

Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν στην εξέλιξη του τουριστικού δυναμικού της περιοχής.

Πίνακας 7.30 : Δυναμικότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων 1993

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΡΙΘ. ΜΟΝΑΔΩΝ	ΣΥΝ. ΔΩΜΑΤΙΩΝ	ΣΥΝ. ΚΛΙΝΩΝ
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	189	4.477	8.507
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	10	342	632
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	15	503	934
ΣΥΝΟΛΟ	214	5.322	10.073

Πηγή : ΕΟΤ

Πίνακας 7.31 : Δυναμικότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων περιοχής επέμβασης

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΡΙΘ. ΜΟΝΑΔΩΝ	ΣΥΝ. ΔΩΜΑΤΙΩΝ	ΣΥΝ. ΚΛΙΝΩΝ
Τμήμα Ν. Καβάλας	9	153	298
Κεραμωτή	8	132	258
Χρυσούπολη	1	21	40
Τμήμα Ν. Ξάνθης	-	-	-
Πόρτο Λάγος	-	-	-
Τμήμα Ν. Ροδόπης	3	106	197
Φανάρι + Αρωγή	2	52	98
Μαρώνεια	1	54	99
ΣΥΝ.ΠΕΡ.ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ	12	259	495

Πηγή : ΕΟΤ

Από τους 3 Νομούς, ο Νομός Καβάλας εξακολουθεί να διαθέτει την πιο σημαντική τουριστική υποδομή στην περιοχή επέμβασης (62,5 κλίνες ανά 1000 κατοίκους έναντι 41,9 το 1988), ο αντίστοιχος δείκτης για τον Νομό Ξάνθης πέφτει από 7,3 το 1988 σε 6,94 το 1991, ενώ στη **Ροδόπη** παρατηρείται μικρή αύξηση του ίδιου δείκτη (από 8,2 σε 9,05).

Για το σύνολο της περιοχής επέμβασης ο δείκτης ανέρχεται σε 9,93 (14,8 στο τμήμα του Νομού Καβάλας έναντι 7,0 το 1988, μηδενικό σχεδόν στο τμήμα του Νομού Ξάνθης έναντι 1,0 το 1988 και 14,5 στο τμήμα του Νομού Ροδόπης έναντι 6,5 το 1988).

7.5.4 Εξέλιξη Τουριστικής κίνησης

Όσον αφορά στην τουριστική κίνηση, στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται τα διαθέσιμα από τον ΕΟΤ στοιχεία για το 1991 και 1992.

Πίνακας 7.32 : Αφίξεις-Διανυκτερεύσεις ευρύτερης περιοχής,1991

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝ. ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	151.719	490.345	45,80
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	33.931	97.367	45,00
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	55.799	125.395	47,10
ΣΥΝΟΛΟ	241.449	713.107	

Πηγή : ΕΟΤ

Πίνακας 7.33 : Αφίξεις-Διανυκτερεύσεις Ν.Ροδόπης,1991

ΠΕΡΙΟΧΗ	Αφίξεις	Διανυκτερ,	Συνολ. Πληρότητα
Τμήμα Ν.Ροδόπης Φανάρι +Μαρώνεια +Κομοτηνή	14.516	29.363	43,70

Πηγή : ΕΟΤ

Πίνακας 7.34 : Αφίξεις-Διανυκτερεύσεις ευρύτερης περιοχής,1992

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝ. ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	149.260	505.101	46,00
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	35.880	107.075	49,90
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	61.273	149.696	58,70
ΣΥΝΟΛΟ	246.413	761.872	

Πηγή : ΕΟΤ

Πίνακας 7.35 : Αφίξεις-Διανυκτερεύσεις Ν.Ροδόπης,1992

ΠΕΡΙΟΧΗ	Αφίξεις	Διανυκτερ,	Συνολ. Πληρότητα
Τμήμα Ν.Ροδόπης Φανάρι +Μαρώνεια +Κομοτηνή	13.411	29.815	47,90

Πηγή : ΕΟΤ

Πίνακας 7.36 : Αφίξεις-Διανυκτερεύσεις στον νομό Ροδόπης

Σύνολο καταλυμάτων	Αφίξεις	Διανυκτερεύσεις	Πληρότητα
Νομός Ροδόπης			
1985	41.806	87.846	50,6
1986	49.783	95.667	50,1
1987	51.656	100.871	46,5
1991	55.799	125.395	47,1
1992	61.273	146.696	58,7

Πηγή : ΕΟΤ

Στο **Νομό Ροδόπης**, η πληρότητα παρουσιάζει πτώση μέχρι το 1987 ενώ από εκεί και πέρα παρουσιάζει συνεχή αύξηση και μάλιστα το 1992, αρκετά υψηλή (58,7). Είναι αρκετά ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς ότι οι αφίξεις και διανυκτερεύσεις των τουριστών δεν ακολουθούν τις αυξομειώσεις της πληρότητας, αφού παρουσιάζουν συνεχή αύξηση.

7.5.5 Υπολογισμός μελλοντικών τουριστικών μεγεθών

7.5.5.1 Εκτίμηση αλλοδαπών τουριστών

Υπολογίστηκε ότι στην περίπτωση ενός "αισιόδοξου" σεναρίου ανάπτυξης, ο αριθμός των αλλοδαπών τουριστών που θα ζητούσε τουριστικό κατάλυμα στην περιοχή της περιφέρειας το 2010 (και μάλιστα στην παραλιακή ζώνη) θα έφθανε τα 3.000 άτομα. Οι εκτιμήσεις βασίστηκαν στην εμπειρία που υπάρχει από άλλες περιοχές της Χώρας, σχετικά με την κίνηση μέσω πτήσεων charters στα διάφορα διεθνή αεροδρόμια της Χώρας.

7.5.5.2 Εκτίμηση Ελλήνων τουριστών - επισκεπτών

Σήμερα, οι Έλληνες αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία του τουριστικού πλήθους που φθάνει στην ευρύτερη περιοχή μελέτης. Το ποσοστό των Ελλήνων είναι 62,5% στο Νομό Καβάλας και 90% περίπου στην Ξάνθη και τη **Ροδόπη** και αφορούν περισσότερο επισκέπτες των αστικών κέντρων της ενδοχώρας (επιχειρηματίες, διερχόμενους, κλπ.) και λιγότερο άτομα που έχουν πρόθεση να κάνουν καλοκαιρινές διακοπές στην παραλιακή ζώνη.

Θα πρέπει να θεωρήσουμε ως πιθανή και την αύξηση της ζήτησης Ελλήνων τουριστών στην άμεση περιοχή επέμβασης, από τη στιγμή που θα υπάρξει προσφορά προσιτών και ικανοποιητικού επιπέδου εξυπηρετήσεων.

Δεχόμαστε, ότι η αναλογία Ελλήνων προς αλλοδαπούς θα είναι 1:1, εκτιμώνται δηλαδή οι έλληνες τουρίστες σε 3.000.

Το σύνολο επομένως των τουριστών που το 2010, πιθανόν να αναζητεί τουριστικό κατάλυμα κάθε είδους στην άμεση περιοχή επέμβασης θα φθάνει τα 6.000 άτομα, (3.000 αλλοδαποί και 3.000 Έλληνες).

Πίνακας 7.37 : Εκτίμηση τουριστικού πλήθους-κατανομή

Τμήμα περιοχής	Αριθμός τουριστών
Περιοχή Νομού Καβάλας (Κεραμωτή)	1.000
Παραλιακή ζώνη Ξάνθης	2.500
Τμήμα παραλιακής ζώνης Ροδόπης	2.500
ΣΥΝΟΛΟ	6.000

Στο **Νομό Ροδόπης** η πίεση θα προέλθει σχεδόν αποκλειστικά από την οικιστική ενότητα Κομοτηνής, που το 2000 είχε πληθυσμό 50.000 κατοίκους, (12.000 οικογένειες). Με την ίδια όπως και πιο πάνω συλλογιστική προκύπτει ότι 2.200 περίπου οικογένειες, έχουν ή θα επιθυμούν και θα έχουν δυνατότητα να αποκτήσουν παραθεριστική κατοικία το 2010, (8.800 άτομα). Ένα ποσοστό από αυτές τις κατοικίες θα χωροθετηθούν στις παραλίες του Νομού που βρίσκονται εντός περιοχής μελέτης, ενώ οι υπόλοιπες θα χωροθετηθούν στην παραλία του Νομού που βρίσκεται ανατολικότερα από τον Ίμερο (εκτός δηλαδή άμεσης περιοχής επέμβασης), όπου υπάρχουν και περισσότερες διαθέσιμες εκτάσεις και λιγότεροι περιορισμοί προστασίας (εκτός περιοχής υγρότοπων). Μπορούμε κατά συνέπεια να υπολογίσουμε ότι 1.500 παραθεριστικές κατοικίες θα είναι η μέγιστη πίεση στο παραλιακό τμήμα της ΖΟΕ Ροδόπης, (6.000 άτομα), και πιο συγκεκριμένα στο Φανάρι, στην παραλία Αρωγής, Μέσης και στον Ίμερο.

Συνολικά η ζήτηση για παραθεριστική κατοικία εμφανίζεται στον πίνακα της επόμενης σελίδας.

Πίνακας 7.38 : Ζήτηση για παραθεριστική κατοικία

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2010 από τον οποίο κάποιοι θα επιθυμούν να αποκτήσουν παραθεριστική κατοικία	Οικογένειες που θα επιθυμούν και θα μπορούν να αποκτήσουν κατοικία στην παραλιακή ζώνη (εκτίμηση)	Ατομα (εκτίμηση)
Τμήμα Νομού Καβάλας	15.000 (4.000 οικογένειες) (από Χρυσούπολη, Καβάλα, άμεση περιοχή)	300	1.200
Τμήμα Νομού Ξάνθης	45.000 (11,500 οικογένειες) (από την οικιστική ενότητα Ξάνθης κυρίως)	2.000	8.000
Τμήμα Νομού Ροδόπης	50.000 (12.200 οικογένειες) (από την οικιστική ενότητα Κομοτηνής κυρίως)	1.500	6.000
ΣΥΝΟΛΟ	110.000 (27.500 οικογένειες)	3.800	15.200

7.5.5.3 Υπολογισμός μελλοντικής ζήτησης για ημερήσια αναψυχή

Πίνακας 7.39 : Εκτίμηση πληθυσμού 2010

Τμήμα Νομού Ροδόπης	Πληθυσμός 2010
Οικιστική ενότητα Κομοτηνής	50.000
Οικιστική ενότητα Μέσης	5.000
Οικιστική ενότητα Ξυλαγανής	11.500
Σύνολο 3 οικιστικών ενοτήτων	66.500

Υπολογίζουμε ότι από τις οικιστικές ενότητες Κομοτηνής, Μέσης και Ξυλαγανής το 65% θα ακολουθεί το ελληνικό πρότυπο ζωής και ψυχαγωγίας, δηλαδή 32.500, 3.250 αντίστοιχα. Σύνολο : 43.000 κάτοικοι. Το ποσοστό των κατοίκων άνω των 65 ετών είναι 10,7% και θεωρούμε ότι θα πέσει στο 10%.

Θεωρούμε ότι οι κάτοικοι της οικιστικής ενότητας Κομοτηνής θα χρησιμοποιούν για ημερήσια αναψυχή το σύνολο της παραλιακής ζώνης. Είναι επομένως λογικό να θεωρήσουμε ότι οι μισοί κατευθύνονται προς την παραλιακή ζώνη μέχρι τον Ίμερο. Η ζήτηση δηλαδή θα είναι: $(29.250 : 2) + 2.925 + 10.350 = 27.900$ άτομα. Αν το 50% βρίσκεται συγχρόνως σε κάθε περίοδο στις ακτές, και από αυτούς το 50% συγχρόνως στις ακτές, υπολογίζεται ότι 7.000 άτομα θα βρίσκονται συγχρόνως στις παραλίες. Αν σ' αυτούς προστεθεί και ένας αριθμός τουριστών και παραθεριστών που θα μένουν στο Φανάρι, στην παραλία Αρωγής και στην παραλία Μέσης, (περίπου 3.000 άτομα χ 50%), οι παραλίες ημερήσιας αναψυχής θα πρέπει να καλύπτουν τις ανάγκες 9.000 ατόμων περίπου.

7.5.5.4 Εκτίμηση προγραμματικών μεγεθών

Πίνακας 7.40 : Τουρισμός-Παραθεριστική κατοικία-Ημερήσια αναψυχή,συνολικά μεγέθη ζήτησης

Περιοχή	Αριθμός τουριστών	Αριθμός παραθεριστών	Αριθμός λουομένων
Τμήμα Ν. Καβάλας	1.000	1.200 (300 σπίτια)	7.000
Τμήμα Ν. Ξάνθης	2.500	8.000 (2.000 σπίτια)	14.500
Τμήμα Ν. Ροδόπης	2.500	6.000 (1.500 σπίτια)	9.000
ΣΥΝΟΛΟ	6.000	15.200 (3.800 σπίτια)	30.500

7.5.6 Φυσικοί τόποι νομού Ροδόπης

Οι φυσικοί τόποι αποτελούν ένα πλέγμα εκτεταμένων περιοχών με διαφορετικό χαρακτήρα που εκτείνονται σε όλες τις υψομετρικές ζώνες του ηπειρωτικού χώρου.

- Το Παπίκιον όρος και η Ανατολική Ροδόπη που τροφοδοτούν τους χείμαρρους και τους υδροβιότοπους (λίμνες και λιμνοθάλασσες) της παραλιακής ζώνης.
- Οι ακτές και η θαλάσσια περιοχή του Θρακικού πελάγους, από τις εκβολές του Στρυμόνα μέχρι τον Εβρο και τα δύο μεγάλα νησιά, Θάσο και Σαμοθράκη, με το Εθνικό Πάρκο που περιλαμβάνει το Δέλτα Νέστου, τις Λίμνες Βιστονίδα και Μητρικού και ένα σύστημα ενδιάμεσων ή συνεχόμενων Λιμνοθαλασσών κατά μήκος των ακτών των νομών Ξάνθης και Ροδόπης.

7.5.7 Ιστορικοί χώροι Περιφέρειας και νομού Ροδόπης

Οι ιστορικοί πόροι της περιοχής περιλαμβάνουν μεγάλο αριθμό αρχαιολογικών χώρων και μνημείων όλων των εποχών, από τους προϊστορικούς χρόνους, μέχρι την νεώτερη ιστορία, αλλά δεν έχουν όλοι αναδειχθεί και δεν είναι προσιτοί για το ευρύ κοινό. Οι πιο γνωστοί και επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι, με μικρά τοπικά Μουσεία, είναι οι ακόλουθοι:

- Αρχαιολογικός χώρος Φιλίππων (αρχαία πόλη των Φιλίππων, νεκροταφείο, προϊστορικός οικισμός Ντικιλίτας και το μνημείο Βασιλική Γ, εκτός των τειχών της αρχαίας πόλης).
- Αρχαιολογικός χώρος Λιμένα Θάσου (αρχαία πόλη και λιμάνι).
- Αρχαιολογικός χώρος (αρχαία πόλη) Αβδήρων στο νομό Ξάνθης.
- Αρχαιολογικός χώρος Σαμοθράκης (Ιερό των μεγάλων Θεών και κέντρο λατρείας).
- Από τις αρμόδιες Αρχαιολογικές Υπηρεσίες, σημαντικοί θεωρούνται και άλλοι αρχαιολογικοί χώροι, με εκτεταμένες περιοχές προστασίας, σε τρεις νομούς της Περιφέρειας, ως εξής:
- Στο νομό Καβάλας οι αρχαίες πόλεις Οισύμη στη Νέα Πέραμο και Γαληψός, Ηιόνα δυτικότερα.
- Στο νομό Ροδόπης, οι αρχαιολογικοί χώροι Δικαίων, Στρύμης, Μαρώνειας και παραλίας Πετρωτών.
- Στο νομό Εβρου ο αρχαιολογικός χώρος Μεσημβρίας, με θαλάσσιο μέτωπο 3,2 χλμ. περίπου. Υπάρχουν επίσης, σημαντικά βυζαντινά μνημεία (Φερές, Διδυμότειχο κλπ.), πολλά Μοναστήρια με ειδικό τουριστικό ενδιαφέρον και 35 χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί (23 στο νομό Καβάλας). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, το πιο

αξιόλογο έργο διατήρησης και αξιοποίησης αυτού του ιστορικού πλούτου έχει γίνει στην παλιά πόλη της Ξάνθης.

7.6 Πολιτιστική κίνηση

Η Πολιτιστική κίνηση παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον, με πολλές οργανωμένες εκδηλώσεις σε όλους τους νομούς και οφείλεται κυρίως σε ατομικές ή συλλογικές προσπάθειες του τοπικού πληθυσμού, με πιο σημαντικές, κατά τους αρμοδίους, τις ακόλουθες εκδηλώσεις:

- Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας.
- Διεθνές Συνέδριο για την έρευνα του Χορού Ξηροποτάμου Δράμας.
- Φεστιβάλ Φιλίππων-Θάσου (έχει σταματήσει τα τελευταία χρόνια).
- Ηλιος και Πέτρα στη Νέα Καρβάλη Καβάλας.
- Καρναβάλι Ξάνθης και Γιορτές της Παλιάς Πόλης Ξάνθης.
- **Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο για τη Θράκη, στην Κομοτηνή.**
- Πανελλήνιο Συνέδριο Δημοσιογράφων, στη Σαμοθράκη
- Καβείρια Σαμοθράκης, στο πνεύμα των αρχαίων τελετών.

Στο Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο του Υπουργείου Πολιτισμού έχουν ενταχθεί 4 πόλεις:

- Δράμα - Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους,
- **Κομοτηνή - Κέντρο Λαϊκών Δρώμενων,**
- Αλεξανδρούπολη - Κέντρο Μουσικού Θεάτρου, και
- Διδυμότειχο - Κέντρο Διεθνών Συναντήσεων Εικαστικών Καλλιτεχνικών Τεχνών.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης και λειτουργίας αυτού του δικτύου θα πρέπει να ενισχυθούν ανάλογα και οι άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις τοπικής, περιφερειακής ή ευρύτερης εμβέλειας.

Επίσης, θα ήταν χρήσιμο να αξιοποιηθεί και το μεγάλο δυναμικό της περιοχής σε καλλιτέχνες και διακεκριμένους επιστήμονες ή προσωπικότητες που δραστηριοποιούνται στην Αθήνα, η οποία απορροφά σχεδόν όλες τις δυνάμεις της ελληνικής επαρχίας, ακόμα και της Θεσσαλονίκης.

